

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

Кафедра овочівництва і закритого ґрунту

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Декан агробіологічного факультету

_____ О.Л. Тонха

« 23 » 06 2020 р.

РОЗГЛЯНУТО І СХВАЛЕНО
на засіданні кафедри
овочівництва і закритого ґрунту
Протокол № 7 від «11» червня 2020 р.
Завідувач кафедри

_____ І.О. Федосій

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Олерографія

спеціальність
освітня програма
Факультет

**203 «Садівництво та виноградарство»
Садівництво та виноградарство
Агробіологічний**

Розробники: доцент, кандидат с.-г. наук Бобось Ірина Макарівна,
асистент, кандидат с.-г. наук Комар Олександр Олександрович

Київ – 2020 р.

1. Опис навчальної дисципліни

Олерографія

Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь		
Освітній ступінь	Бакалавр	
Спеціальність	203 «Садівництво та виноградарство»	
Освітня програма	Садівництво та виноградарство	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	Обов'язкова	
Загальна кількість годин	180	
Кількість кредитів ECTS	6	
Кількість змістових модулів	3	
Курсовий проект (робота) (за наявності)		
Форма контролю	Екзамен	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм навчання		
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Рік підготовки (курс)	4	
Семестр	8	
Лекційні заняття	28 год.	
Практичні, семінарські заняття	28 год.	
Лабораторні заняття	0 год	
Самостійна робота	124 год.	
Індивідуальні завдання	0 год.	
Всього	180 год.	
Кількість тижневих аудиторних годин для денної форми навчання:		
аудиторних	4 год.	
самостійної роботи студента	8 год.	

2. Мета, завдання та компетентності навчальної дисципліни

Мета: формування у студентів знань та умінь із системи внутрішньовидових класифікацій, особливості мінливості морфологічних ознак і біологічних особливостей та сучасного стану їх сортового різноманіття, а також забезпечення майбутнього фахівця практичними навичками аналізу із використанням сортименту овочевих і баштанних культур для різних напрямів технологій вирощування.

Завдання:

- вивчити походження сортів, закономірності їх географічного поширення;
- ознайомитися із внутривидовою класифікацією (видів, підвидів, різновидностей, сортотипів);

- вивчити мінливості системи ознак, за допомогою яких можна відрізнити сорти і гібриди між собою;
- вивчити морфологічних і біологічних особливостей сортів, їх потреб до умов навколишнього середовища;
- вивчити реакції сортів на прийоми агротехніки в різних зонах вирощування;
- вивчити господарсько-цінних та ідентифікаційних ознак з метою державної реєстрації сортів рослин для поширення в Україні та державної реєстрації прав на них.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати: значення генетичних ресурсів в аграрному секторі економіки України та за кордоном, основні причини, що зумовлюють створення нових. Знати походження, історію окультурення овочевих культур, їх ботанічні, морфологічні та біологічні особливості. Розуміти класифікаційні системи сортового різноманіття, мінливості морфологічних ознак.

вміти: визначати основні завдання та питання сортовивчення. Розрізняти біологічне та правове визначення сорту. Розуміти критерії охороноздатності сорту. Застосовувати законодавчу та нормативну базу охорони прав на сорти рослин і державного випробування. Аналізувати вплив інтелектуальної власності на сорти рослин, розвиток селекції, насінництва, науку, врожайність та виробництво продукції. Вміти визначати головні проблеми і завдання, які слід вирішувати на шляху подальшого створення та вдосконалення захисту прав на сорти рослин. Вміти характеризувати сорти і гібриди овочевих культур для відкритого і закритого ґрунту та різних технологій вирощування. Розрізняти апробаційні ознаки та сучасний сортимент культури, який занесено до Реєстру сортів рослин. Вміти використовувати сорти для різних технологій.

Набуття компетентностей:

загальні компетентності (ЗК): Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

фахові (спеціальні) компетентності (ФК): Здатність використовувати базові знання зі спеціалізованих підрозділів аграрної науки (плодівництво, овочівництво, виноградарство, ягідництво, грибівництво, рослинництво, землеробство, селекція та насінництво, агрохімія, ґрунтознавство, механізація, захист рослин). Здатність використовувати навички для вирощування посадкового матеріалу плодових, ягідних культур і винограду, розмноження овоче-баштанних рослин у відкритому і закритому ґрунті та грибів. Здатність використовувати на практиці основні біологічні і агротехнологічні концепції, правила і теорії, пов'язані з плодовими, овочевими рослинами і виноградом. Здатність застосовувати знання та розуміння фізіологічних процесів плодових, овочевих рослин і винограду для розв'язання виробничих технологічних задач, у тому числі для їх зберігання і переробки. Здатність оцінювати, інтерпретувати і синтезувати теоретичну інформацію та практичні, виробничі і дослідні дані у галузі садівництва та виноградарства. Здатність застосовувати методи статистичної обробки дослідних даних, пов'язаних з технологічними та селекційними процесами у плодівництві, овочівництві і

виноградарстві. Здатність науково обґрунтовано використовувати добрива та засоби захисту рослин з урахуванням їхніх хімічних і фізичних властивостей та впливу на навколишнє середовище. Здатність використовувати факти і досвід новітніх сучасних досягнень у садівництві і виноградарстві. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.

3. Програма та структура навчальної дисципліни для:

- повного терміну денної (заочної) форми навчання;
- скороченого терміну денної (заочної) форми навчання.

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин												
	денна форма							Заочна форма					
	тижні	усього	у тому числі					усьо го	у тому числі				
			л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Змістовий модуль 1.													
Тема 1. Олерографія як наука про сорти овочевих культур	1	14	2	2	0	0	10						
Тема 2. Сортовивчення овочевих культур родини Пасльонові	2	16	2	4	0	0	10						
Тема 3. Сортовивчення овочевих культур родини Гарбузові	3	16	2	4	0	0	10						
Тема 4. Сортовивчення овочевих культур родини Бобові	4	14	2	2	0	0	10						
Тема 5. Сортовивчення овочевих культур родини Злакові	5	14	2	2	0	0	10						
Разом за змістовим модулем 1	5	74	10	14	0	0	50						
Змістовий модуль 2.													
Тема 6. Сортовивчення групи капуст	6-7	23	4	4	0	0	15						
Тема 7. Сортовивчення овочевих культур групи коренеплодів	8-9	23	4	4	0	0	15						
Разом за змістовим модулем 2	4	46	8	8	0	0	30						

Змістовий модуль 3.													
Тема 8. Сортовивчення овочевих культур групи цибулинних	10-11	21	4	2	0	0	15						
Тема 9. Сортовивчення зелених овочевих культур	12-13	21	4	2	0	0	15						
Тема 10. Сортовивчення багаторічних овочевих культур	14	18	2	2	0	0	14						
Разом за змістовим модулем 3	5	60	10	6	0	0	44						
Усього годин		180	28	28	0	0	124						
Курсовий проект (робота) з (якщо є в робочому навчальному плані)			-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

4. Теми семінарських занять (відсутні)

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1		
...		

5. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Правове регулювання охорони прав на сорти рослин	2
2	Система апробаційних та ідентифікаційних ознак капусти білоголової. Характеристика сортів і гібридів капусти білоголової, капусти червоноголової, савойської, брюссельської, кольрабі	4
3	Система апробаційних та ідентифікаційних ознак помідора. Характеристика сортів і гібридів помідора	4
4	Система апробаційних та ідентифікаційних ознак огірка. Характеристика сортів і гібридів огірка для відкритого і закритого ґрунту та різних технологій вирощування	4
5	Система апробаційних та ідентифікаційних ознак гороху овочевого, квасолі, бобів. Характеристика сортів і гібридів	2
6	Система апробаційних та ідентифікаційних ознак кукурудзи цукрової. Характеристика сортів і гібридів	2

7	Система апробаційних ознак моркви, петрушки, пастернаку, селери. Дегустація сортів	4
8	Система апробаційних та ідентифікаційних ознак цибулі ріпчастої. Характеристика сортів цибулі ріпчастої залежно від різновидностей	2
9	Система апробаційних та ідентифікаційних ознак салату, шпинату, мангольду, кропу. Характеристика сортів і гібридів	2
10	Система апробаційних та ідентифікаційних ознак ревеню, щавлю, спаржі, хрону. Характеристика сортів	2
	Всього	28

6. Теми лабораторних занять (відсутні)

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1		
...		

7. Контрольні питання, комплекти тестів для визначення рівня засвоєння знань студентами.

Контрольні питання

1. Значення генетичних ресурсів у селекції овочевих і баштанних культур.
2. Олерографія як наука, що вивчає сорти овочевих культур.
3. Основні завдання сортовивчення.
4. Історія створення вітчизняного сортовивчення.
5. Світове і державне правове регулювання охорони сортів рослин.
6. Схема чинних законодавчих та нормативних актів щодо охорони прав на сорти рослин в Україні.
7. Вплив інтелектуальної власності на сорти рослин на розвиток селекції та насінництва.
8. Головні проблеми та завдання на шляху подальшого створення та вдосконалення захисту прав на сорти рослин.
9. Вітчизняні селекційні центри овочевих і баштанних культур та їх науковий потенціал.
10. Сучасна структура служби захисту прав на сорти рослин в Україні та за кордоном.
11. Походження та коротка історія окультурення роду Brassica.
12. Класифікація капуст за Т.В. Лізгуною.
13. Внутривидова класифікація листової капусти. Сорти брюссельської капусти.
14. Сортівчення капусти кольрабі.
15. Сортівчення капусти савойської.
16. Сортівчення капусти білоголової. Сорти центральноєвропейської та північно-західної груп.
17. Ідентифікаційні та апробаційні ознаки капусти білоголової.
18. Сортотипи та сорти червоноголової капусти.
19. Сортівчення капусти цвітної.
20. Характеристика сортотипів і сортів капусти компактної (цвітної).

21. Характеристика сортотипів і сортів капусти броколі.
22. Східно-азіатські види капусти: пекінська, китайська.
23. Класифікація сортименту пекінської капусти.
24. Походження та коротка історія окультурення помідора.
25. Класифікація сортового різноманіття помідора. Характеристика підвидів і різновидностей помідора.
26. Ідентифікаційні та апробаційні ознаки помідора.
27. Походження та коротка історія окультурення перцю.
28. Апробаційні ознаки та характеристика сортів перцю для відкритого і закритого ґрунту.
29. Внутривидова класифікація баклажана за А.І. Філовим.
30. Апробаційні ознаки та характеристика сортів баклажана для відкритого і закритого ґрунту.
31. Походження та коротка історія окультурення огірка.
32. Внутривидова класифікація огірка.
33. Сорти і гібриди для відкритого і закритого ґрунту та різних технологій вирощування.
34. Ідентифікаційні та апробаційні ознаки огірка.
35. Походження та історія окультурення кавуна.
36. Внутривидова класифікація кавуна за Т.Б. Фурсою.
37. Екологогеографічні групи сортів кавуна.
38. Апробаційні ознаки сортів кавуна.
39. Походження та історія окультурення дині.
40. Внутривидові класифікації дині за О.І. Філовим та К.І. Пангалю. Коротка характеристика внутривидових таксонів та сортів дині.
41. Апробаційні ознаки сортів дині.
42. Характеристика внутривидових таксонів гарбуза за Н.Є. Житеневою.
43. Апробаційні ознаки та характеристика столових сортів гарбуза твердокорого.
44. Апробаційні ознаки та характеристика столових сортів гарбуза великоплідного.
45. Апробаційні ознаки та характеристика столових сортів гарбуза мускатного.
46. Характеристика сортів кабачка та патисона.
47. Внутривидова класифікація та сорти гороху овочевого.
48. Внутривидова класифікація та сорти квасолі.
49. Сортівивчення бобів.
50. Внутривидова класифікація та сорти кукурудзи цукрової.
51. Сортівивчення моркви.
52. Характеристика сортотипів і сортів моркви.
53. Внутривидова класифікація петрушки. Сортотипи та сорти петрушки.
54. Внутривидова класифікація петрушки. Сорти листової, черешкової та коренеплідної селери.
55. Внутривидова класифікація пастернаку. Сортотипи та сорти пастернаку.
56. Внутривидова класифікація роду Beta L.
57. Екологогеографічна та морфологічна класифікації буряка столового.

58. Апробаційні ознаки та сорти буряка столового.
59. Характеристика різновидностей та сортів буряка листового (мангольду).
60. Внутривидова класифікація роду *Raphanus* L.
61. Походження та коротка історія окультурення цибулі ріпчастої.
62. Внутривидова класифікація цибулі ріпчастої за Ф.А. Ткаченком.
63. Сорти гострої, напівгострої та солодкої цибулі ріпчастої.
64. Апробаційні ознаки цибулі ріпчастої.
65. Сортовивчення цибулі шалот.
66. Внутривидова класифікація та характеристика сортів цибулі порей.
67. Внутривидова класифікація часнику за А.О. Козаковою. Географічні групи підвидів часнику.
68. Характеристика стрілкуючих і нестрілкуючих сортів часнику.
69. Внутривидова класифікація цикорію звичайного та салатного. Сортотипи та сорти.
70. Історія окультурення салату латук. Внутривидова класифікація.
71. Сортотипи та сорти листового та головчастого салату.
72. Внутривидова класифікація шпинату городнього. Характеристика сортів та сортотипів.
73. Сортовивчення кропу пахучого. Сортотипи і сорти дрібнолисткового кропу.
74. Сортовивчення ревеню. Сортотипи і сорти ревеню.
75. Сортовивчення щавлю. Сорти щавлю кислого.
76. Внутривидова класифікація та сорти спаржі.
77. Сортовивчення хрону та катрану.
78. Внутривидова класифікація цибулі батун. Характеристика різновидностей та сортів цибулі батун.
79. Походження, характеристика сортів багаторічних цибуль: шніту, слизуна, запашної.

Комплекти тестів

Білет № 1

1. Яке слово пропущене у реченні? (у бланку відповідей правильну відповідь подати одним словом)

Сорт відповідає умові _____, якщо за проявом його ознак він чітко відрізняється від будь-якого іншого сорту.

2. Назвати види овочевих культур, польові дослідження яких на відповідність критеріям ВОС проводять в Закладах експертизи:

А. морква	Г. кавун
Б. броколі	Д. салат

3. Назвати сорти зазначених овочевих культур:

Культура	Сорт
А. Гарбуз великоплідний. Б. Гарбуз мускатний.	1. Славута
	2. Херсонський
	3. Новинка
	4. Яніна

	5.Світень
	6. Арабатський

4. Назвати науково-дослідну установу із селекції овочевих культур в Україні

А. Сквирська науково-дослідна станція Інституту агроекології НААН	Г. Інститут овочівництва і польовництва НААН
Б. Інститут землеробства НААН	Д. Український інститут експертизи сортів рослин

5. Дати визначення сорту з біологічної точки зору

у бланку відповідей дати чітке формулювання сорту

6. Коли Верховна рада прийняла вперше Закон України «Про охорону прав на сорти рослин»:

А. 1993	Г. 1997
Б. 1995	Д. 2002

7. До яких родин належать овочеві культури?

А. Пасльонові.	1. Баклажан
Б. Селерові.	2. Морква
В. Капустяні.	3. Салат
Г. Лободові.	4. Огірок
Д. Гарбузові.	5. Редька літня
	6. Мангольд

8. Яка батьківщина зазначених культур з родини Гарбузові?

І. Огірок.	А. Східна та Південна Африка.
ІІ. Диня.	Б. Індія та Індонезія.
	В. Південна та Північна Америка.
	Г. Середня та Мала Азія.
	Д. Центральний та Західний Китай.

9. Який характер розміщення шипів мають сорти огірка Ера, Ніжинка, Конкурент ?

(у бланку відповідей впишіть вірну відповідь одним словом)

10. До якої сортогрупи сортотипів капусти савойської належить сорт Вертю 1340:

1. Великопухирчастих зелених листків
2. Сильнопухирчастих сіро-зелених листків
3. Слабопухирчастих жовтуватих-зелених листків
4. Сильнопухирчастих зелених листків

11. До якої групи сортотипів європейського підвиду білоголової капусти відносяться сорти Димерська 7, Веснянка:

1. Західноєвропейська
2. Північно-західноєвропейська
3. Центральноевропейська
4. Південноєвропейська

12. Які ознаки насіння та плодоніжки характерні певним видам гарбуза?

І. Cucurbita pepo L.	А. Мають чіткий рубчик навколо насінини.
ІІ. Cucurbita moschata L.	Б. Не мають рубчика навколо насінини.

	В. Мають рубчик навколо насінини, який поділений на сегменти. Г. Мають ребристу колючу плодоніжку. Д. Мають ребристу плодоніжку, але ребра округлі, волоски гладенькі. Е. Мають округлу гладеньку плодоніжку.
--	--

13. До якої різновидності великоплідного гарбуза належать сорти Валок, Оброшинський, Прикореневий?

1	Сіроплідна
2	Овальна
3	Мамонтова
4	Куляста
5	Зимова

14. До якого підвиду належить сортотип огірка Ніжинський:

1. Дикорослий
2. Східноазіатський
3. Гермафродитний
4. Західноазіатський

15. Які сортотипи моркви належать до групи Циліндричних коренеплодів?

1	Нантська
2	Шантене
3	Геранда
4	Валерія
5	Берлікумер

16. Назвати сорти і гібриди зазначених овочевих культур:

I. Огірок.	А. Світозар.
II. Кабачок.	Б. Гладківський.
	В. Одеський 52.
	Г. Джерело.
	Д. Грибовський 37.
	Е. Левадний F ₁ .

17. До якої різновидності належать сорти огірка Ніжинський 12, Джерело, Гладківський?

(у бланку відповідей впишіть вірну відповідь одним словом)

18. Назвати сорти буряка столового округлої форми:

1	Дій
2	Делікатесний
3	Атоман
4	Опольський
5	Багрянний

19. До якої різновидності підвиду китайського належать сорти редьки Трояндова, Лебідка?

(у бланку відповідей впишіть вірну відповідь одним словом)

20. До якої різновидності салату посівного належать сорти Вагомий, Годар, Смуглянка?

1	Посівний
---	----------

2	Вузьколистковий
3	Довголистковий
4	Листковий
5	Головчастий

21. Назвати походження та латинську назву зазначених культур з родини Пасльонові:

Культура	Походження	Латинська назва
І. Перець солодкий. ІІ. Баклажан.	А. Центральна та Південна Америка. Б. Північна Америка. В. Середня Азія. Г. Індія та Пакистан. Д. Південна і Східна Африка.	а. Solanum melongena L. б. Cucumis sativus L. в. Lycopersicon lycopersicum L. г. Pastinaca sativa L. д. Capsicum annum L.

22. До якої різновидності виду Capsicum annum L. належать сорти Дружок, Світлячок, Полтавський?

(у бланку відповідей впишіть вірну відповідь одним словом)

23. До якого підвиду належать сорти баклажану Алмаз, Донецький урожайний, Геліос?

1	Східноазіатський
2	Південноазіатський
3	Західноазіатський
4	Північноазіатський
5	Таврійський

24. Які біологічно-господарські особливості мають зазначені сорти цибулі ріпчастої?

І. Донецька золотиста. ІІ. Ткаченківська.	А. Цибулини не дуже щільні. Б. Мають тривалий період спокою. В. Складаються з багатьох тонких внутрішніх соковитих лусок. Г. Мають середню лежкість. Д. Містять найбільшу кількість сіркоалілу.
--	---

25. До якого підвиду належать сорти шпинату Бос, Велетень?

(у бланку відповідей впишіть вірну відповідь одним словом)

26. Назвати сорти і гібриди капусти білоголової різних строків достигання:

І. Середньостигла. ІІ. Пізньостигла.	А. Білосніжка. Б. Амагер 611. В. Росава. Г. Віоланта. Д. Леся. Е. Княгиня.
---	---

27. Назвати детермінантний сорт помідора:

1. Шедевр
2. Раїса F ₁
3. Алла 2
4. Круїз

28. Назвати латинську назву капусти брюссельської:

1. Brassica oleraceae L. Subsp. gemmifera
2. Brassica oleraceae L. Subsp. crispifolia lizg.
3. Brassica oleraceae L. Subsp. plantifolia lizg.
4. Brassica oleraceae L. subsp. gongylodes (L.) Mill.

29. Назвати сорт капусти броколі:

1. Акварель
2. Вітамінна
3. Зефір
4. Авізо
5. Фламінго

30. До якого підвиду належать сорти редиски Богиня, Катруся, Базис, Ксенія, Рубін?

(у бланку відповідей впишіть вірну відповідь одним словом)

8. Методи навчання.

В процесі викладання дисципліни «Олерографія» використовують пояснювально-ілюстративний метод, метод проблемного викладення, евристичний метод, дослідницький метод.

Пояснювально-ілюстративний метод. Студенти здобувають знання, слухаючи розповідь, лекцію, з навчальної або методичної літератури, через екранний посібник у "готовому" вигляді. Сприймаючи й осмислюючи факти, оцінки, висновки, вони залишаються в межах репродуктивного (відтворювального) мислення. Такий метод якнайширше застосовують для передавання значного масиву інформації. Його можна використовувати для викладення й засвоєння фактів, підходів, оцінок, висновків.

Метод проблемного викладення. Використовуючи будь-які джерела й засоби, педагог, перш ніж викладати матеріал, ставить проблему, формулює пізнавальне завдання, а потім, розкриваючи систему доведень, порівнюючи погляди, різні підходи, показує спосіб розв'язання поставленого завдання. Студенти стають ніби свідками і співучасниками наукового пошуку.

Частково-пошуковий, або евристичний метод. Його суть - в організації активного пошуку розв'язання висунутих педагогом (чи самостійно сформульованих) пізнавальних завдань або під керівництвом педагога, або на основі евристичних програм і вказівок. Процес мислення набуває продуктивного характеру, але його поетапно скеровує й контролює педагог або самі студенти на основі роботи над програмами (зокрема й комп'ютерними) та з навчальними посібниками. Такий метод, один з різновидів якого є евристична бесіда, - перевірений спосіб активізації мислення, спонукання до пізнання.

Дослідницький метод. Після аналізу матеріалу, постановки проблем і завдань та короткого усного або письмового інструктажу ті, кого навчають, самостійно вивчають літературу, джерела, ведуть спостереження й виміри та виконують інші пошукові дії. Ініціатива, самостійність, творчий пошук виявляються в дослідницькій діяльності найповніше. Методи навчальної роботи безпосередньо переходять у методи, які імітують, а іноді й реалізують науковий пошук.

9. Форми контролю.

Модульний та підсумковий контроль у вигляді іспиту

10. Розподіл балів, які отримують студенти.

Оцінювання знань студента відбувається за 100-бальною шкалою і переводиться в національні оцінки згідно з табл. 1 «Положення про екзамени та заліки у НУБіП України» (наказ про уведення в дію від 27.12.2019 р. № 1371)

Рейтинг студента, бали	Оцінка національна за результати складання	
	екзаменів	заліків
90-100	Відмінно	Зараховано
74-89	Добре	
60-73	Задовільно	
0-59	Незадовільно	Не зараховано

Для визначення рейтингу студента (слухача) із засвоєння дисципліни $R_{\text{дис}}$ (до 100 балів) одержаний рейтинг з атестації (до 30 балів) додається до рейтингу студента (слухача) з навчальної роботи $R_{\text{нр}}$ (до 70 балів): $R_{\text{дис}} = R_{\text{нр}} + R_{\text{ат}}$.

11. Методичне забезпечення

1. Сич З.Д., Приліпка О.В., Жук О.Я., Бобось І.М. Сортовивчення плодових овочевих культур (основи олерографії). – К.: НАУ, 2002. – 38 с.
2. Сич З.Д., Жук О.Я., Бобось І.М. Апробаційні ознаки овочевих культур (помідор, огірок, капуста). – К.: НАУ, 2004. – 24 с.
3. Сич З.Д., Жук О.Я., Бобось І.М. Апробаційні ознаки овочевих культур (цибуля ріпчаста, морква столова, буряк столовий). – К.: НАУ, 2005. – 25 с.
4. Слепцов Ю.В., Цизь О.М., Сиворакша О.В., Бобось І.М., Завадська О.В., Гаврилюк В.Б. Сорти культур закритого ґрунту. – К.: НАУ, 2004. – 87 с.
5. Сич З.Д., Бобось І.М. Методичні рекомендації щодо вивчення курсу „Сортовивчення овочевих культур” і виконання контрольних робіт для магістрів заочної форми навчання із спеціальності 8.130103 – „Плодоовочівництво і виноградарство”. – К.: НАУ, 2006. – 21 с.
6. Сич З.Д., Бобось І.М. Методичні рекомендації до виконання самостійної роботи з дисципліни „Сортовивчення овочевих культур” для студентів ОКР «Магістр» заочної форми навчання спеціальності «Плодоовочівництво і виноградарство». – К.НАУ, 2008. – 28 с.
7. Сич З.Д., Бобось І.М. Методичні рекомендації до виконання самостійної роботи з дисципліни „Сортовивчення овочевих культур” для студентів ОКР «Магістр» денної форми навчання спеціальності «Плодоовочівництво і виноградарство». – К.НАУ, 2010. – 25 с.

12. Рекомендована література

– основна:

1. Сич З.Д. Сортовивчення овочевих культур / З.Д. Сич, І.М. Бобось. – Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2013. – 264 с.

– допоміжна:

1. Правове регулювання охорони сортів рослин/ Під редакцією В.В. Волкодова – К.: Алефа, 2012. – 266 с.

2. Методика проведення експертизи сортів на відмітність, однорідність та стабільність ВОС (овочеві, баштанні культури та картопля)/ Під редакцією В.В. Волкодава. – Випуск 1. – Частина 2. – К.: Алефа, 2004. – 252 с.

3. Каталог сортів рослин, придатних для поширення в Україні на 2014 рік. – К.: Алефа, 2015. – 262 с.

4. Культурная флора СССР (томи присвячені різним родинам овочевих культур). – М.: Колос.

5. Класифікатори різних родів овочевих культур (Л.: ВІР; Харків: ІОБ УААН).

6. Книга-каталог сортів і гібридів овочевих і баштанних культур // За ред. Т.К. Горової. – Харків: ІОБ УААН, 2003. – 176 с.

7. Руководство по апробации овощных культур и кормовых корнеплодов// Под. ред. Д.Д. Брежнева. – М.: Колос, 1982. – 415 с.

8. Сич З.Д. Атлас овочевих рослин / З.Д. Сич, І.М. Бобось. – К.: Друк ООО: АРТ-ГРУП, 2010. – 112 с.

9. Сорти овочевих і баштанних культур // За ред. Ф.А. Ткаченка. – К.: Урожай, 1978. – 328 с.

13. Інформаційні ресурси

1. Інформаційно-довідкова система "Сорт" [Електронний ресурс] режим доступу: <http://sort.sops.gov.ua/search/search>

2. Інформаційно-довідкова система "Реєстр сортів" [Електронний ресурс] режим доступу: <http://service.ukragroexpert.com.ua/>

3. Український Інститут Експертизи Сортів Рослин [Електронний ресурс] режим доступу: <https://sops.gov.ua>

4. Інститут овочівництва і баштанництва НААН [Електронний ресурс] режим доступу: <http://www.ovoch.com/index.html>

5. Журнал "Сортовивчення та охорона прав на сорти рослин" [Електронний ресурс] режим доступу: <http://journal.sops.gov.ua/>

6. Научно-практический журнал «Овощи России» [Електронний ресурс] режим доступу: <https://www.vegetables.ru/jour/index>

7. Журнал «Картофель и овощи» [Електронний ресурс] режим доступу: <http://potatoveg.ru/>

8. Журнал «Овощеводство» [Електронний ресурс] режим доступу: <http://www.ovoshevodstvo.com/>